

לכה את שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרנה
ערש"ק פרשת וילך התשע"ט

הנהגת הזקנים בזמן יהושע

הסתר פנים - לעורר את האהבה

בגדרי מצות הקהל וכתיבת ס"ת

הזכות בהשפעה על נערי ישראל

זכרו צור חוצבתם, ודאגו לטובת יוצאי חלציכם

חסידים בני חסידים זכרו צור חוצבתם, וקבלו עליכם לקיים את הצווי והאזהרה הנמרצה פקודת קדש הקדשים אשר בארצות החיים כאמור.

חסידים! דעו אשר בקיום הפקודה האמורה תלוי עליוי נשמת אבותיכם החסידים נ"ע, גורל חייכם בארצות חיי אור וחיות בעבודה שבלב בלימוד התורה ובקיום המצוות, וגורל בניכם ובני בניכם יחיו. כי המוסר ונותן נפשו להתקשר באילנא דחיי מובטח לו כי אור זכות קדש הקדשים יאהיל עליו ועל יוצאי חלציו לטוב לו כל הימים.

חסידים! עמדו על נפשכם ודאגו לטובת יוצאי חלציכם יחיו. ואני תפלה כי תתעורר זכות אבותיכם החסידים נ"ע ותקבלו את הפקודה האמורה בשמחה לקיימה ברצון וחפץ פנימי לטוב להם נ"ע, ותבדלו לחיים טובים וארוכים ונעימים לכם לבניכם ולבני בניכם יחיו.

מקום הלימוד יהי בבית הכנסת. הלימוד יהי באיזה ספר או כתב אשר יבחרו ללמד, ולימוד פרק תניא הוא בחיוב. זמן הלימוד יהי לא פחות משעה והמוסיף יוסיפו לו ברבה וכל טוב.

הנני מברך את כאו"א מאנ"ש, אותו, זרעו זרעו זרעו

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל אחינו לטובה ולברכה הנני מברך את כאו"א מאנ"ש, אותו, ביתו זרעו זרעו זרעו יחיו בתוך כאחב"י שי' בשנה טובה ומתוקה בגו"ר, שנה אשר בה ירים השי"ת קרן התורה והעבודה שבלב קרן אנ"ש וקרן כאחב"י שי'.

כל אחד מאנ"ש יפרסם מכתבי זה בין מכיריו ומיודעיו מאנ"ש שי' ויעוררו על כל האמור בזה. וכל המקבלים עליהם בל"נ הצווי והאזהרה והפקודה האמורה יכתבו לי שםם וכתובתם, שם ביהכנ"ס וכתובתו.

ויקבלו החיים והשלום והברכה מאדון השלום כאו"נ וידידם עוז הדורש שלום טובם והצלחתם בניהם ובני בניהם בגו"ר והמברכם בכתביה וחתמימה טובה ובגמר חתימה טובה.

(אגרות-קודש ח"ב עמ' רב ואילך)

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת וילך, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרנה), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שברוך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

מועד קבוע ללימוד חסידות

ובזה הנני בא לידידינו אנ"ש שי' לקבוע בעזרתו ית' בכל מקום מושב אנ"ש שי' את היום השלישי בשבוע משעה השמינית בערב מועד קבוע ללימוד חסידות מבלי התחשב עם מספר הלומדים, וכמאמר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי' ביניהם כו' ומנין אפילו חמשה כו' שלשה כו' שנים כו' ומנין אפילו אחד שנא' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך.

אי אפשר לחסידים בלא חסידות

ב"ה, ג', כ"ו אלול, ג' דסליחות, תרפ"ט

כשם שאי אפשר לחסידות בלא חסידים, כך אי אפשר לחסידים בלא חסידות.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע באגרת הצואה הק' מצוה ומפקד אותי ואנ"ש שי' ליסד בעזרתו ית' בכל מושב ומושב מאנ"ש שי' חבורות לומדי חסידות במקום קבוע ובזמן קבוע.

ובזה הנני בא לידידינו אנ"ש שי' לקבוע בעזרתו ית' בכל מקום מושב אנ"ש שי' את היום השלישי בשבוע משעה השמינית בערב מועד קבוע ללימוד חסידות מבלי התחשב עם מספר הלומדים, וכמאמר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי' ביניהם כו' ומנין אפילו חמשה כו' שלשה כו' שנים כו' ומנין אפילו אחד שנא' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך.

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

"תבוא את העם" או "תביא"?

מדוע סבר משה שעל יהושע לכופף עצמו לזקנים? / החילוק בהנהגת יהושע ב"משא העם" ובהנחלת ארץ ישראל / ביאור דברי רש"י שסבר משה שהזקנים ינהיגו את בני ישראל

(עי' לקוטי שיעות ח"י עמ' 307 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

מסורות ומשינות / מצד הארון - בתוך הארון?

ט. יינה של תורה.....

הסתר פנים - בכדי לעורר את האהבה

תשובת שבת היא בשמחה רבה / השי"ת מצפה ומחכה תמיד לתשובתן של ישראל / "והסתרת פני" ולא "וכיסיתי פני" / הסתרת פני האב בכדי לעורר את אהבת הבן

(עי' לקוטי שיעות ח"י עמ' 194 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה.....

הקשר בין "הקהל" ל"הצוצרות" / מדוע היתה הפ"ת בקודש הקדשים?

טז. חידושי סוגיות.....

בגדרי מצות הקהל וכתובת ס"ת

יבאר ע"פ דברי הראשונים דתוכן מצוות אלו כללי יותר מכל המצוות, ומשמעות הדבר לדיני מצוות אלו בהלכה

(עי' לקוטי שיעות ח"י עמ' 187 ואילך)

יט. תורת חיים.....

לא לנטות מהדרך!

פְּרָתֶם מִן הַדֶּבֶר (וילך לא, כט)

כב. דרכי החסידות.....

מועד קבוע לעימוד חסידות

כא

לקראת שבת

מצות ציצית ותפילין, איסור אכילה של חי' ובהמה שאינה מפרסת פרסה ואינה מעלה גרה, וכיוצא בזה - הם הן שמוצאים אנו אותם במשך כל שלשת האלפים שנה ויותר של ההיסטוריה של בני ישראל מבלי כל שינויים בזה, והמסקנא מובנת.

ויהי רצון מהשי"ת אשר ינצל האפשריות שניתנה לו, בכיוון האמור ובמילוי ועד שישפיע גם על חבריו שי' המדריכים, שממנו יראו וכן יעשה, וזכות הרבים, המחונכים והמושפעים מסייעתם.

(אגרות קודש ח"כ עמ' שלו-ה)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"תבוא את העם" או "תביא"?

מדוע סבר משה שעל יהושע לכופף עצמו לזקנים? / החילוק בהנהגת יהושע ב"משא העם" ובהנחלת ארץ ישראל / ביאור דברי רש"י שסבר משה שהזקנים ינהיגו את בני ישראל

"ויקרא משה ליהושע, ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ, כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם, ואתה תנחילנה אותם" (פרשתנו לא, ז). ומפרש רש"י:

"כי אתה תבוא את העם הזה - ארי את תעוץ עם עמא הדין. משה אמר ליהושע: זקנים שבדור יהיו עמך, הכף לפי דעתן ועצתן".

ונתכוון רש"י להבהיר את הדרך הנכונה בהבנת הכתוב (לפי פשוטו):

משמעות הכתוב היא, שמשה בא לחזק את יהושע - מכיון שהוא זה שעתידי להיות בראש העם בעת הכניסה לארץ ישראל, ולכן צריך הוא לחיזוק.

ומה שכתוב "חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה" - לכאורה צריך הי' לפרש, שאף שנאמר "תבוא" הנה הכוונה היא "תביא": משה אומר ליהושע, מכיון שאתה תביא את העם הזה אל הארץ, אתה תהי' ה"ראש" של כולם, לכן "חזק ואמץ" בחיזוק מיוחד.

וזהו שבא רש"י לשלול - כי הכתוב אומר (לא "תביא", אלא) "תבוא", ולומר רש"י שיש להשאירו כפשוטו - שיהושע ייכנס ביהד עם ישראל לארץ ישראל ("את" במשמעות של "עם"), וכפי שמפרש התרגום "ארי את תיעוץ עם עמא הדין", ונמצא שאין בתיבות אלו הדגשה על מעלתו של יהושע ביחס לכלל העם, אלא אדרבה - על היותו שווה לכולם.

ומכיון שכן, על כרחך שהתיבות "חזק ואמץ" מתייחסות הן בעיקר לפיוס הכתוב - "ואתה תנחילנה אותם": משה אומר ליהושע, שכיון שהוא זה שינחיל לעם ישראל את הארץ, לכן הוא צריך לחיזוק.

אבל ביחד עם זה - היצר הרע מתערב ומבלבל ומפתה לנצל האפשריות בקצה השני, ומובן אשר לכל אחד מדבר "בלשונו", ובטענות ופיתויים שיש תקוה שישמע לו, אבל כיון שבעולם כל הענינים בסדר ובחשבון ולא בדרך מקרה ח"ו, הרי לכל אחד ניתנה האפשריות לבחור באחת משתי הדרכים, וניתנה ג"כ היכולת שיעמוד בפני הפיתוים וההסתות של היצר הרע.

אשר אז - זכותו גדול ביותר, וכאמור לעיל, אשרי חלקו טוב ויפה.

בחינה - ההרגשה שלאחר העשי'

ידועה המענה על השאלה המפורסמת: כיון שהיצה"ר לפעמים מתלבש גם בלבוש טוב ויפה, ז.א. מפתה בטענות שבהשקפה ראשונה יש להם "מראה" של טוב וצדק, מה היא סוף סוף הבחינה לדעת, אם באה הטענה מצד הטוב או מצד הרע.

ועל פי הכתוב לעיל, אחת הבחינות בזה - בנוגע לפרט ולמקרה פרטי על כל פנים, שבעשיית עבירה (מפני תוקף התאוה והרצון), הנה לאחרי העשי' מרגישים רגש חרטה, וככל שיאריך הזמן מתחזק רגש זה, ובעשיית הטוב אדרבה לאחרי העשי' ישנה שביעת רצון עוד יותר.

לא נשאר שריד ופליט מאלו שסרו וסטו מהדרך

בחינה בנוגע לכלל (ובזה גם במקרה שלו, שהמדובר בהדרכת קבוצה או חוג מסויים): יש להתבונן בדברי עמנו בני ישראל, ולראות מה היא ההנהגה ששמרה על קיום עמנו בתקופות שונות ומשונות, של דברי הימים שלו הארוכים, קיום - למרות, שכנוסח הידוע, בכל דור ודור עמדו עלינו לכלותינו ורבים וגיבורים (אומות העולם) על חלשים ומעטים.

שגם בהתבוננות קלה רואים, שכל אלו החוגים שסרו וסטו מן הדרך המקובלת ושמו מבטחם בתרבות הארצות שמסביב להם, אף אם גם "העתיקה ללשון" עמנו, או רצו להתאימה לתרבות עמנו (הנוטים אחרי אשור ובבל בתקופת זמן בית ראשון, המתיונים בהתחלת תקופת בית שני, בתקופה מאוחרת הרבה יותר, אלו שנטו אחרי פילוסופיא השלטת בספרד בימי הביניים. ועד"ז - תלמידי מנדלסון באשכנז שנטו אחרי השכלת צרפת, מולידי הריפורמים),

הנה כעבור דור, שנים או שלשה דורות, לא נשאר מהם שריד ופליט בתוככי עמנו בני ישראל: חלק מהם חזרו מדעתם האמורה, וחלק נטמעו כליל בין הגוים אשר סביבותם, וכאמור - מבלי רושם כלל בדור שלאחריהם.

ורק הענין דמצות מעשיות בפועל - שמימי מתן תורה בהר סיני, שנאמר אז "לא תעשה לך פסל", "שמור את יום השבת", "לא תעשה כל מלאכה" וכו', ועל דרך זה

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

לא לנטות מהדרך!

שליילת הנטי', אפילו הקלה ביותר, מדרך ישראל סבא, הן בנוגע לפרט
והן בנוגע לכלל ישראל

וספרתם מן הדרך
(וילך לא, כט)

הזכות להשפיע ולקבוע צורתם של נערי ישראל

במענה למכתבו, בו כותב ראשי פרקים מדברי ימי חייו ומשרתו עתה, שהיא בעיקרה
בהדרכת הנוער.

ואשרי חלקו, שניתנה לו האפשריות להשפיע ולקחת חלק בקביעת צורתם של נוער
ישראלי שאפשר שישפיע על כל משך ימי חייהם, ז.א. עשיריות בשנים ובנין ביתם
לכשיתחתנו וכו'.

כתבי על האמור "אשרי חלקו", הוא בשנים: באם חלק טוב הוא כשאפשרי לעזור למי
שהוא בגשם או ברוח אפילו בענין ארעי ולזמן קצר - על אחת כמה וכמה כשהמדובר
בענין עזר, שכאמור הוא גשמי ורוחני גם יחד ולזמן ארוך, ואולי גם לכל ימי חייהם.

אלא שככל הענינים עליהם אמרה תורתנו תורת חיים, "נתתי לפניך את החיים
ואת הטוב את המות ואת הרע", והתקוה, כהסיום של הענין בתורה "ובחרת בחיים",
מקוים מהאיש שניתנה לו האפשריות האמורה שיבחר בדרך החיים והטוב, ז.א. ינצל כל
היכולת וההשפעה שלו להדריך את המחונכים לחיים וטוב אמיתיים, וככל ענין דאמת
הנסיין בזה הוא, שאינו חולף ועובר לאחר איזה רגעים ימים ושבעות וכו', ונמשך לזמן
ארוך ועד לנצחיות.

אמנם לפי זה, איך נכנסות לכאן התיבות שבאמצע - "כי אתה תבוא את העם הזה"
- שמדגישות את זה שיהושע שווה הוא לכלל העם בענין זה (ואם כן הרי אין לו צורך
בחזיון מיוחד)?

מחדש רש"י, שתיבות אלו הן עצמן תוכן החזיון:

משה אומר ליהושע, "חזק ואמץ" ואל תפחד, כי האחריות אינה עליך לבד, אלא
"אתה תבוא את העם הזה" - ביחד עם כל העם שבראשו "ראשיכם שבטיכם זקניכם"
(כלשון הכתוב בר"פ נצבים); ומכיון ש"זקנים שבדור יהיו עמך", לכן אין לך לחשוש מפני
האחריות שבהנחלת הארץ ("ואתה תנחילנה אותם"), כי הזקנים יעמדו לעזרתך.

ב. אך יש לתמוה בהמשך דברי רש"י:

רש"י אינו מסתפק בזה ש"זקנים שבדור יהיו עמך", אלא ממשיך ומוסיף: "הב"א לפי
דעתו ועצתו". ומשמעות הוספה זו, שלא זו בלבד שהזקנים יסייעו ביד יהושע, אלא
ש"הב"א יהי לפי דעתו ועצתו דוקא, ויהושע יהי כפוף לדבריהם.

ולכאורה, לשם מה נצרך להוספה זו? ואכן, לשון הגמרא הוא (סנהדרין ח, א) "אתה
והזקנים שבדור עמהם" - כלומר: יהושע ביחד עם הזקנים, ולמה משנה רש"י וכותב
ש"הב"א לפי דעתו ועצתו", שמשמע שליהושע לא תהי דיעה משלו כלל? נראה גם לקח
טוב על הפסוק: "התייעץ עמהם, וחזן מהם אל תעשה דבר".

ויש לבאר, שרש"י למד זאת מדיוק לשון הכתוב - "כי אתה תבוא את העם הזה":

התואר "העם" הוא שם המבטא פחיתות, כפי שלמדנו בדברי רש"י בפ' בהעלותך
(יא, א. וראה שער היחוד והאמונה פ"ו בתחילתו, ש"עם" הוא מלשון "גחלים עוממות"); ומעתה,
כשהכתוב בא ומדגיש ההשוואה בין יהושע לבין "העם" - "את העם הזה", "עם עמא
הדין" - יש ללמוד מכאן שיהושע יהי ביחד (גם) עם הפחותים שבישראל הנקראים
"עם" (וראה גם כלי יקר עה"פ שהאריך).

הא כיצד? על זה מפרש רש"י, ש"הב"א לפי דעתו ועצתו" של הזקנים דוקא - וממילא
נשאר יהושע שווה לשאר העם (אפילו הפחותים) בענין זה, ואין לו יתרון מעלה עליהם,
כי כולם צריכים לשמוע לדעת הזקנים העומדים בראש.

ג. והנה, כל זה הוא כפי שסבר משה רבינו ביחס ליהושע, אך למסקנת הענין לא הי'
כן, אלא הקב"ה אמר ליהושע (פרשתנו לא, ז) "כי אתה תביא את בני ישראל וגו'", וכפי
שממשיך רש"י כאן שהקב"ה אמר ליהושע "הב"א תלוי בך טול מקל והך על קדקדן כו"
(ועוד חזון למועד בעז"ה להאריך בזה).

ועדיין יש להבין את סברת משה - איך חשב מעיקרא שהכל יהי לפי דעתם של
הזקנים, בשעה שהוא עצמו סמך את יהושע "בעין יפה" כמנהיג של בני ישראל (פינחס

ויש לבאר הטעם שישנן שתי מצוות כדי שיהי' תמיד מעין קבלת התורה בסיני, שהוא לפי שבמ"ת בהר סיני היו (בכללות) שני דברים: (א) קבלת התורה בענינה (לימודה), (ב) קבלת מצוות. ויש לומר, שב' המצוות הנ"ל הן כנגד שני ענינים אלו: מצות הקהל ענינה - קבלת מצוות התורה, ומצות כתיבת ספר תורה - היא (בעיקר) בשביל לימוד התורה. וכמפורש בכתוב שתוכן מצות הקהל הוא "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' כל הימים גו'" - היינו שעיקר ההדגשה היא על יראת ה' המביאה לידי עשיית המצוות; משא"כ מצות כתיבת ס"ת תוכנה הוא "ועתה כתבו גו' ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם", שתכלית הכתיבה היא - הלימוד (ועיי' חינוך מצוה תריג).

וחי' לוק זה בין שתי מצוות אלו הוא להלכתא, ועד שיש מזה נפק"מ למעשה.

דהנה, במצוות וענין הקהל כתב הרמב"ם רפ"ג מהל' חגיגה "מ"ע להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף כו' ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצוות ומחזקות ידיהם בדת האמת", והיינו שכל המעמד הגדול והקדוש הזה

אינו (כ"כ) בשביל לימוד התורה (לימוד פרשיות אלו), אלא בשביל החיזוק והזירוז בקיום המצוות. וי"ל שזהו הטעם למ"ש הרמב"ם בהמשך הענין, שהכל (גם אלו שאינם מכירים כו') "חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה. . . אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה כו' ומי שאינו יכול לשמוע כו' שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת כו' מפי הגבורה שומעה" - כי אין התכלית - הלימוד, אלא קבלת עול מצוות.

וגם זה שמצות כתיבת ס"ת תכליתה הלימוד - נוגע לדינא, וכמ"ש הרא"ש בהל' קטנות ריש הל' ס"ת, דמצות כתיבת ס"ת שעל כל אחד ואחד היתה "בדורות הראשונים שהיו כותבים ס"ת ולומדין בו, אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים מצוה עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי' להגות בהן הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם ועיי' הגמרא והפיי' ידע פי' המצות והדינים על בוריים לכן הם הם הספרים שאדם מצוה לכתבם" (ועיי' בזה באריכות בלקו"ש חכ"ג ע' 18 ואילך).

כו, כג וברש"י), ותיאר אותו כ"איש על העדה" (פינחס כז, טז), ובפסוק דידן גופא אומר משה ליהושע "ואתה תנחילנה אותם"?

וביאר הענין:

מצינו כבר אצל משה רבינו שהזקנים השתתפו עמו בהנהגת העם, וכמו שמספר הכתוב בפ' בהעלותך (יא, יא ואילך) ש"משה בא בטענה על זה ש"משא כל העם הזה עלי", ואמר "לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני"; ואכן, הקב"ה נעתר לדבריו ואמר לו לקחת שבעים זקנים שיקבלו מרוחו של משה, "ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך" (יא, יז).

ולכן סבר משה, שכשם שבחיייו היו הזקנים שסייעו בידו "במשא העם", כך יהי' לאחר מותו - שהזקנים ימשיכו לשאת את "משא העם" (הנהגת העם בעניניו הפנימיים) **צבד**; ומה שמינה את יהושע למנהיג הי' רק לצורך המלחמה, כיבוש הארץ וחלוקתה - שלצורך זה דרוש מ"ך אחד שיעמוד בראש העם, ולענין זה סמך משה את יהושע ומינה אותו כ"איש על העדה".

וזהו איפוא מה שאמר כאן משה ליהושע - (א) "כי אתה תבוא את העם הזה": לענין ההנהגה הפנימית תהי' שווה לכלל ישראל, ולא יהי' לך בזה יתרון, כי בענין זה ההנהגה תישאר אצל הזקנים; (ב) "ואתה תנחילנה אותם": בענין המלחמה, כיבוש הארץ והחלוקה שבאה בהמשך לזה, תהי' "אתה" לבדך בראש העם. וזה מוסיף חיזוק ביהושע - "חזק ואמץ" - ביודעו שאין הוא צריך לדאוג ל"משא העם" ונשאר פנוי לתפקידו בענין המלחמה והכיבוש.

[והטעם שסבר משה שיהושע לא יתעסק כלל בענין "משא העם" אלא יישאר ביד הזקנים לבדם, אף שאצל משה עצמו הרי הוא כן התעסק ב"משא העם" ביחד עם הזקנים (מלבד היותו מלך ומנהיג) - פשוט:

רש"י כבר לימד אותנו בפ' פינחס (טז, ט), שיהושע לא קיבל את כל מה שהי' אצל משה רבו, כי "פני משה כחמה" ואילו "פני יהושע - כלבנה" בל"בד. וממילא סבר משה שאף שהוא עצמו עסק גם ב"משא העם", הרי לא יהא הדבר לפי כוחו של יהושע (שהוא רק "כלבנה" ולא "כחמה"), ומוטב שיתעסק רק בהנהגת המלחמה].

וכן מדויק גם בדברי משה בתחילת הסדרה, שאמר לישראל "לא אוכל עוד לצאת ולבוא, וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה" (לא, ב), והמשיך לדבר על הכניסה לארץ שתהי' על ידי יהושע "יהושע הוא עובר לפניך כאשר דיבר ה'" (לא, ג) - ולכאורה, למה לא פירש מי ינהיג את "משא העם" במקומו?

כי לדעת משה לא הי' אמור להיות חידוש מיוחד בענין זה של "משא העם", כיון שהזקנים ימשיכו לעסוק בזה, ואין זה שייך להנהגה החדשה של יהושע [אמנם בפועל לא נתקבלה דעתו של משה כי הקב"ה רצה שיהושע יהי' מנהיג שלם של העם, גם בעניניו הפנימיים, וכנ"ל], ודו"ק בכ"ז.

בין מסורות ומעיינות

לא אוכל עוד לצאת ולבוא

בדברי תורה, מלמד שנחתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה (לא, ב. רש"י)

יש לתמוה, היאך כתב רש"י שנסתתמו ממשה מעיינות חכמה, והרי באותו יום מסר לישראל ג' פרשיות בתורה ופירשן להם – ד"תורה בפירושה ניתנה" (הקדמת הרמב"ם לפיה"מ), וודאי שבפרשיות אלו ופירושן יש ריבוי עניני חכמה?

וי"ל בזה, דהנה מאמר רז"ל זה "לא אוכל לצאת ולבוא – בדברי תורה" הובא במסכת סוטה (יג, ב) אבל שם הגירסא היא "שנסתתמו ממנו שערי חכמה", ובעין יעקב גרס "מעיינות חכמה", ובתנחומא (פר' ואתחנן בסופה) – "מסורת חכמה".

אבל רש"י בפירושו שינה וכתב "שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה", וי"ל שמדויק לשונו תתיישב הקושיא דלעיל.

דהנה, "מסורות" הן הלכות ש"אין רמז ללמוד לה בתורה, אלא למשה נאמר על פה" (רש"י בגיטין ס, ב).

ו"מעיינות החכמה" הוא פלפולה של תורה, שהוא כמעין המתגבר שאין לו סוף, ד"ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט). ופלפולה של תורה אינו חלק מוכרח בפירוש תורה שבכתב, שהרי אמרו בגמ' (נדרים לח, א) שפלפולה של תורה ניתן רק "למשה ולזרעו" אלא ש"נהג בה טובת עין ונתנה לישראל".

ונמצא שאף לאחר שנסתלקו ממשה מסורות ומעיינות החכמה, הי' יכול ללמד לבני"ג פרשיות אלו ולפרשן בשלימות, דהן "מסורות" והן "מעיינות החכמה" אינן מוכרחות בלימוד תורה שבכתב ופירושה.

(ע"פ לקוטי שיחות הכ"ט עמ' 189 ואילך)

מצד הארון – בתוך הארון?

ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה' נו', לקחת את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד הארון ברית ה'

דף ה' בולט מן הארון מבחוץ ושם ה' מונח, וי"א, מצד הלוחות ה' מונח, בתוך הארון (לא, כה-כו, רש"י)

לכאורה תמוה, הרי בכתוב נאמר מפורש "ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'", וא"כ מדוע מביא רש"י כאן את השיטה ש"מצד הלוחות ה' מונח בתוך הארון"?

ויש לומר הביאור בזה:

מזה שצווה משה ענין זה ל"נושאי" הארון משמע שעל הספר תורה להיות "מצד" הארון לא רק בזמן חניית המשכן, אלא גם בזמן המסעות, זמן נשיאת הארון. אך לפי זה קשה, הרי בשעת המסעות הי' הארון מכוסה בשלושה כיסויים (במדבר ד, ה-ו). וא"כ, איך יתכן שיהי' ספר התורה מונח "מצד" הארון כאשר בין התורה והארון הפסיקו ג' כיסויים!

וע"ז מתרץ רש"י לפירוש הראשון "דף ה' בולט מן הארון מבחוץ ושם ה' מונח", שעפ"ז לא הפסיקו הכיסויים בין הארון והתורה, כי כיסו את הארון ביחד עם ה"דף". אך פירוש זה דוחק גדול הוא, כי קשה לומר שבשנת הארבעים שינו את צורת הארון והוסיפו עליו "דף"!

וכדי לתרץ קושיא זו הביא רש"י גם את הפירוש שהתורה "מצד הלוחות ה' מונח בתוך הארון". כי, אף שפירוש זה מוקשה מצד לשון הכתוב "מצד ארון ברית ה'", מ"מ לפירוש זה מרווח יותר מה שלא הפסיקו הכיסויים בין התורה והארון, כי ספר התורה הי' מונח בתוך הארון, ולא צריכים לדחוק ולומר שהוסיפו על צורת הארון.

[וכ"ה ש"י רש"י, שמביא שני פירושים כאשר בכל אחד מהם יש קושי, כמו שנתבאר בס' "כללי רש"י" פ"ד].

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 196 ואילך)

לקראת שבת

חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתירה ומי שאינו יכול לשמוע מכיון לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא-ל". ועפ"ז י"ל דבשאר מצוות התלויות בארץ התנאי בהן דכניסה לארץ הוי רק תנאי במקום וזמן חיובן (שאינן חייבים בהן במדבר כ"א בכניסתם לארץ וכו'); משא"כ מצות הקהל, הרי זה שחיובה הוא בארץ דוקא, הוי חלק מעצם המצוה, דכאשר יוצאים בני"י ממדבר סיני – המקום שבו קבלו את התורה מפי הגבורה למקום אחר ושונה בתכלית; וכן עוברים מנשיאות משה (שקבל התורה מפי הגבורה) לנשיאות יהושע – צריך להיות אצלם (זומן לזמן) מעין המעמד שניתנה בו בסניי "הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך", לחזקם ולזרום במצוות התורה. ולכן נאמרה בדוקא בסיום כל התורה.

והנה, אף מצות כתיבת ס"ת לכל אחד נאמרה רק לבסוף, כנ"ל. וי"ל שאף זה שייך לגדר מצותה – ודומה לביאור הנ"ל גבי הקהל. כי גם במצות כתיבת ס"ת, מפורש בה "כתבו – מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני" (מנחות ל, א), והובא להלכה ברמב"ם ה"ל ס"ת ריש פ"ז; והיינו נמי כי זהו (תוכן) מצות כתיבת ס"ת בשלימותה, שגם אלו שלא היו בגופם בהר סיני בעת קבלת התורה, יהי' אצלם מעין קבלת התורה. ולכן נאמרה מצוה זו בסמיכות ליציאתם מן המדבר ומנשיאות משה.

אשר מצות הקהל באה בהמשך לדברי הצוואה ליהושע אודות ביאת וכיבוש הארץ כו'. אמנם ע"ד ההלכה שהיא מצוה ככל המצוות לדורי דורות, צריך עדיין ביאור ואין הנ"ל מספיק, ובפרט לפי הדיעות שמצות הקהל אינה מצות המלך דוקא, פירוש, דאף שקריאת הפרשיות היא ע"י המלך, כמפורש במשנה (סוטה מא, א. וראה רש"י שם ד"ה שנאמר) – אין הכרח לפרש שמצות הקהל היא מצוה דהמלך, ואדרבה, מלשון הרמב"ם ריש פ"ג מהל' חגיגה "מ"ע להקהיל כל ישראל" (סתם, ולא כתב שהחיוב הוא "על המלך להקהיל" וכיו"ב) משמע דלא הוי מצות המלך. וגם בנוגע לקריאת הפרשיות, הרי מזה שהרמב"ם לא הזכיר הא דמלך קורא תיכף בתחילת הפרק כשמגדיר עצם המצוה (כ"א בהלכה ג שם), משמע קצת שאי"ז מעצם גדר המצוה ואפ"ל דהוי רק מפני כבוד המלך וכיו"ב, לכבוד בקריאה שמחוייבים בה הכל, אבל לא הוי מצותו (ועיי' ברלב"ג כאן בהתועלת הי"ג, שכ' "המלך או הכה"ג או הנשיא שבישראל". ועד"ז באברבנאל "יקרא הגדול שבעם שהוא המלך או השופט". (וראה לשונו לפנ"ז שם). ועיי"ע בחינוך ובמג"ח מ"ע תריב. לקו"ש ח"ט ע' 323 ואילך וע' 367. ובמצויין שם). וא"כ מצד גדר עצם המצוה אין כאן שייכות ליהושע דוקא כו'.

ועל כן נראה דבאמת מקומה של המצוה כאן הוא משום גדר המיוחד בה שלא כשאר מצוות התלויות בארץ. והוא ממה דכתב הרמב"ם בהל' חגיגה פ"ג ה"ו בתוכן מצוה זו וז"ל: "חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסניי אפילו

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

הסתר פנים - בכדי לעורר את האהבה

תשובת שבת היא בשמחה רבה / השי"ת מצפה ומחכה תמיד לתשובתן של ישראל / "הסתרת פני" ולא "וכיסיתי פני" / הסתרת פני האב בכדי לעורר את אהבת הבן

כתב השל"ה (חלק תושב"כ תחילת וישב) ש"המועדים של כל השנה . . . בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן, כי הכל מיד ה' השכיל". ואכן בפרשת וילך, הנקראת בכמה שנים בעשרת ימי תשובה, ישנם כמה ענייני מוסר על עזיבת התורה ומצוותי, אשר תכלית מוסר זה הוא לעורר את הלבבות לתשובה.

אחת מן התוכחות שבפרשה (לא, יז) הוא תיאור העונש על עזיבת השי"ת: "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים, והסתרת פני מהם והי' לאכול, ומצאהו רעות רבות וצרות" וגו'. ובפירוש עניין "הסתרת פני מהם", כתב רש"י: "הסתרת פני - כמו שאינו רואה בצרתם". והיינו שכאשר יבוא העונש רח"ל, הרי יהי' זה באופן "כמו" שהשי"ת אינו רואה בצרה.

והנה, רש"י מדגיש בפירושו שאין זה שהקב"ה אינו רואה בצרה, אלא "כמו שאינו רואה בצרתם". ובמפרשים ביארו שבתוכה "כמו" נתכוון רש"י להבהיר שלא יבואו לידי טעות "שיהא שום דבר נסתר ונעלם מעיני השם ית", ועל כן הדגיש "כמו שאינו רואה", כי רק עושה עצמו "כאי"ו אינו רואה" (באר מים חיים לאחי המהר"ל. וראה גם דבק טוב. קיצור מזרחי ועוד).

אבל לכאורה הדגשה זו מיותרת, והי' רש"י יכול לכתוב "שאינו רואה בצרתם", והי' פשוט וברור שאין זה כפשוטו אלא רק שאינו מציל את הנתונים בצרה. וכפי שמצינו בפרשת שמות (ב, כג) שנאמר "וירא אלקים", ופירש רש"י "לא העלים עיניו", ולא הוצרך

ב"א קמג), ולמה נדחה מקומה לאחר מכן, בזמן שכבר "כינסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בכרית" ולא ציווים עוד במצוות (מלבד זו ומצות כתיבת ס"ת, ועיי' עוד להלן גם גבי זו האחרונה).

והנה ע"ד הפשט לכאורה אפשר לתרץ, שבמצות הקהל נאמר "תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל", והיינו שהמלך קורא "מתחלת אלה הדברים" (עיי' סוטה מא), ומכיון ש"התורה הזאת" לא נגמרה כתיבתה עד סמוך למיתת משה (עיי' בבא בתרא טו), לכן אין מקום לצוות ע"ד מצות הקהל עד אז. איברא דזהו תירוץ דחוק, כי ענין זה (אילו פרשיות נקראות על ידי המלך) הוא רק פרט אחד ממצוה זו, וקשה לומר ש(רק) בשביל זה תתעכב אמירת מצוה זו לישראל עד לאחר אמירת שאר כל מצוות התורה. ועוד ועיקר, מצינו כמה מצוות כיו"ב, ולדוגמא הציווי ע"ד ס"ת של המלך "וכתב לו את משנה התורה הזאת" האמור בפרשת שופטים, דהיינו כל התורה (עיי' סנהדרין כא), והרי נאמר הדבר ונכתב בתורה לפני גמר כתיבת כל התורה כולה. אולם בפשוטו של מקרא יש ליישב באו"א, והוא דפשוט המקרא הוא שמצות הקהל היא חלק מדברי משה ליהושע, בהמשך לדבריו אליו ע"ד הכניסה לארץ, "כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע גו'", שבהמשך לזה ציווה אותו ע"ד מצות הקהל, "תקרא את התורה הזאת גו' הקהל את העם גו'". כלומר, בתוך דברי הצוואה ליהושע אודות כיבוש וישוב הארץ כו', וזו ע"ד קיום התומ"צ כשיעברו את הירדן, שדוקא עיי"ז יהי' לבני קיום בארץ, ובהמשך לזה באה

ואין להקשות שגם מצות שמיטה ענינה שעל ידה יתקיימו ישראל בארץ, וכמודגש בהתוכחה שבעון שמיטה גלו ישראל מארצם כו' - כי חלוקה ובידור מצות שמיטה ממצות הקהל: מצות שמיטה היא מצוה פרטית, מצות היחיד שכ"א צריך לקיים בשדה שלו, וגם את"ל שהיא (גם) מצות הציבור, הרי סו"ס מצות שמיטה היא רק מצוה פרטית שמקיימים בארץ; משא"כ מצות הקהל שהיא מצוה כללית ביותר - "ולמדו ליראה גו' (ועד) כל הימים גו'", היינו שהיא מביאה לקיום כל המצוות וכל הימים, והיא תלויה במלך הכובש את הארץ, ע"ד כיבוש יהושע.

והנה כ"ז הוא ע"פ פשוטו של מקרא,

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בגדרי מצות הקהל וכתובת ס"ת

ביאר ע"פ דברי הראשונים ותוכן מצוות אלו כללי יותר מכל המצוות, ומשמעות הדבר לדיני מצוות אלו בהלכה

תקטז וסדר עולם ספי"א, וצא וחשוב). וא"כ לכאורה הוא מגדר אחד עם כל מצוות התלויות בארץ, כגון שמיטה ויוכל וכו'.

אולם נראה לחדש דגדר מיוחד להיותה תלוי' בארץ ושאינו משאר מצוות התלויות בארץ, והדברים עולים מתוך דיוק בדברי הרמב"ם כמשי"ת להלן. ותחילה יש להקדים דשינוי זה עולה יפה גם מתוך המקראות. ובהקדים דחזינן שהמתין הכתוב במצוה זו עד סיום התורה, ולכאורה הלא המצוה היא "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה", ולמה נאמרה לישראל דוקא כאן, וע"פ זמנה של מצוה זו מקומה הוא לכאורה בהמשך למצוות שמיטה בפרשת בהר או עכ"פ בפרשת ראה. אי נמי בפרשת תבוא ביחד עם עוד מצוות התלויות בארץ (ועיי' הקדמת רמב"ן לספר דברים. שו"ת הרדב"ז ח"ו

בנוגע למצות הקהל דפרשתנו, יש לדון בגדר היותה תלוי' בכניסת ישראל לארץ, דהא כתיב בה "בבוא כל ישראל לראות את פני ה"א במקום אשר יבחר גו'" והיינו לא במשכן שנסע ממקום למקום, אלא בבית הבחירה שבמקום קבוע בארץ ישראל (ובפני דוד לחיד"א על התורה פי' דהיינו דוקא ביהמ"ק שבירושלים, עיי"ש מה שנתקשה עפ"ז איך נתקיימה המצוה ע"י יהושע שמת הרבה לפני זה, ומקרא מלא דיבר הכתוב דציוה משה ליהושע עצמו להקהיל את העם. אבל אולי אפ"ל דהיינו נמי משכן שילה, ע"פ המבואר בספרי ראה טז, ב וכן תבוא כו, ב דאף הוא הוי בכלל המקום אשר יבחר ה', והרי אף שם היתה על' לרגל, עיי' הר המור"י לרמב"ם ריש הל' בית הבחירה שהארץ בזה; והרי יהושע מת שנים רבות לאחר חלוקת הארץ - עיי' סדר הדורות ב"א

רש"י להדגיש שאין שייך אצל הקב"ה העלמת עין כפשוטו.

וממה שאף על פי כן טרח רש"י והדגיש "כמו שאיני רואה" מובן שיש בהוספה זו עניין ותוכן מיוחד, וכפי שיתבאר לקמן.

תשובת שבת היא בשמחה רבה

תשובת שבת שובה הרי היא שונה ונעלית מתשובת ימות החול שבעשרת ימי תשובה. ובכללות החילוק הוא בין "תשובה עילאה" ו"תשובה תתאה" (בהבא לקמן ראה לקוטי שיחות ח"ד עמ' 143 ואילך):

"תשובה תתאה" היא תשובה כפשוטה, לשוב מדרך הרעה, לעזוב את החטאים ולתקנם. לעומת זאת, "תשובה עילאה" אינה על חטאים ועוונות, וכל עניינה הוא "לעלות מעלה מעלה למקורה [של הנשמה], ולדבקה בו ית' ביחוד נפלא, כמו שהיתה מיוחדת בו ית' בתכלית היחוד בטרם שנפחה ברוח פיו ית' לירד למטה ולהתלבש בגוף האדם" (תניא אגרת התשובה פ"ח).

בימות החול, עבודת האדם היא להתעסק עם ענייני העולם לקדשם ולזככם, ומשום כך מותרים ימים אלו במלאכה, כיוון שבעת עסק הפרנסה יכול יהודי לקדש ולזכך את הדברים הגשמיים הנחותים - כאשר משתמש בהם לשם שמים ולעבודתו ית'. ביום השבת, אסור יהודי במלאכה, לפי שאז מתעלים העולמות כולם, ואזי אין העבודה בהעלאת הדברים הגשמיים וזיכוכם, כי אם בהתעלות רוחנית בתורה ותפילה.

ומעין זה הוא גם בעבודת התשובה של ימות החול ויום השבת. בימות החול של עשרת ימי תשובה עוסקים בתיקון כל פרטי הנפש שהיו פגומים ורחוקים מן הקדושה, ומקשרים אותם מחדש עם הבורא ית'. אך ביום שבת שובה, אז אין העבודה בתיקון פגמים ועוונות, כי אם בשיבת הנפש אל הבורא ית' והתקרבות אליו על ידי הוספה בענייני קדושה.

והנה, אחת ההדגשות המיוחדות בעניין תשובה עילאה היא שאינה מתוך מרירות כי אם "בשמחה רבה" (שם סוף פי"א). ומכך מובן שגם ענייני התשובה שנוכרו בפרשתנו, ואפילו בתוכחות והעונשים שבהם, יש בהם הדגשה מיוחדת על השמחה שבקרבת השי"ת אל האדם ונשמתו.

השי"ת מצפה ומחכה תמיד לתשובתן של ישראל

כוונת עונשי התורה אינה לעונשים כשלעצמם, כי אם לעורר את האדם לתשובה, וכפי שנאמר "אם אחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו וח"י" (יחזקאל לג, יא).

כשבאים לביהמ"ק - יושפעו מתוכן ענין קודש הקדשים, עד אשר יבואו לזה ש"ועמדו זרים ורעו צאנכם" (ישעי' סא, ה).

ועל כן היו מונחות בקודש הקדשים גם אותיות הכתיבה - כי הן שימשו כ"ממוצע" להמשכת ענינו של קודש הקדשים גם במקום וענין שמחוץ לקדושה, דע"י שבקודש הקדשים היו גם אותיות שלא היו "מחוברות" לגמרי, ומ"מ שרתה בהן קדושה, הרי זה פעל שקדושה זו תומשך גם להעולם כולו.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 407)

מונה מחוץ לארון, מ"מ מקומו הי' בתוך קודש הקדשים, הרי האותיות שבספר תורה הן אותיות הכתיבה, שאותיות אלו מוסיפות בהקלף - דיו -, ומהי שייכותן לקודש הקדשים?

ויש לומר הביאור בזה:

תכליתו של קודש הקדשים היא, שענינו ותוכנו - חיבור גבול ובלי גבול - יומשך ויתגלה גם מחוץ לקודש הקדשים, בעזרת כהנים, עזרת ישראל, עזרת נשים, הר הבית, וגם מחוץ להר הבית, ועד שאפילו אומות העולם - במקום שבו נמצאים הם, ולא רק

והנה, הכתוב "והסתרתי פני מהם", אינו מדבר בעצם עניין העונש, שעל זה כבר נאמר קודם לכן "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים", שהקב"ה "עוזב" את האדם ועזיבה זו גורמת לצרות והרעות שבאו עליו. אלא משמעות התוספת "והסתרתי פני מהם", היא שבעת העונש עצמו מתנהג הקב"ה "כמו שאיני רואה בצרתם" (וראה בארוכה במקור הדברים השקו"ט בשיטת רש"י בזה).

אך לכאורה קשה: אם אין הקב"ה שומע את צעקת החוטא בעת עונשו, הרי נעלת דלת בפני שבין, ושוב אין העונש משיג מטרתו שישוב החוטא בתשובה?

ועל כן הוסיף רש"י: "כמו שאיני רואה בצרתן". אין זאת שהקב"ה מעלים עינו מצרת החוטא, אלא עושה שיהי' נדמה לחוטא כאילו הוא אינו שומע ומאזין לזעקתו, אבל באמת שומע השי"ת את שוועת היהודי מתוך ייסורי עונשו, הוא רואה ומרגיש צרתן של ישראל, מצפה ומחכה לתשובתם, ועד ש"בכל צרתם יצו צר".

ואף על פי שהקב"ה רואה ושומע את צרתו של החוטא, הרי הוא מצייר את הדברים "כמו שאיני רואה", בכדי שהחוטא יצטער יותר, וממילא יתעורר באופן חזק יותר להתרומם ממצבו ולשוב בתשובה.

"והסתרתי פני" ולא "וכיסיתי פני"

הקשבתו והבטתו של הקב"ה לצערו של היהודי, למרות שכלפי חוץ נראה "כמו שאיני רואה", מודגשת גם בלשון "והסתרתי פני", ולא "וכיסיתי פני" וכיוצא בזה:

הפרש גדול יש בין כיסוי לבין הסתרה. ההסתרה כל עניינה הוא להעלים את הדבר מאת הזולת, ואין שייך לנקוט לשון זו כאשר אין זולת שממנו מסתירים. לעומת זאת עניין "כיסוי" שייך גם כשאין זולת, אלא רוצים לכסות את הדבר בשביל עצם הכיסוי.

והנה, אילו לא הי' הקב"ה רואה בצרת החוטא, אזי הי' מתאים יותר הלשון "וכיסיתי פני", כמשל אדם המכסה עינו בכדי לא להביט על דבר מה. אבל מכיוון שהקב"ה באמת מביט ומקשיב לקול שוועת הנענש, ועניין "איני רואה בצרתן" הוא רק דמיון אצל הנענש בכדי לעוררו עוד יותר לתשובה, על כן נקט הכתוב לשון "והסתרתי", שעניינו הוא הסתרה בעיקר כלפי הרואה. כי באמת הוא רואה ומביט, והוי רק "כמו שאיני רואה".

הסתרת פני האב בכדי לעורר את אהבת הבן

בתוכחה של "והסתרתי פני מהם", מודגשת קרבתו של הקב"ה אל כל אחד ואחד מישראל, באיזה מצב שהוא, וגם אל החוטא המצטער בעת עונשו. פרשה זו נקראת בשבת שובה מכיוון שבשבת זו יש להדגיש את ענייני השמחה וקרבת השי"ת שישנם בעבודת התשובה.

עשרת ימי תשובה הם זמנים של קרבת השי"ת לבניו, כפי שאמרו חז"ל (ר"ה יח, א לגירסת הר"ח) שהכתוב (ישעי' נח, ו) "קראוהו בהיותו קרוב" קאי על הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים.

והנה, נתבאר בסה"ק (לקוטי תורה תבוא מא, ד) שגם מי שאינו מרגיש אז את קרבת ה', מחמת מעשיו בשנה שעברה – הרי גם ריחוק זה גופא הוא מחמת קרבת ה' אליו. "והוא כמו למשל בן שהוא אצל אביו בביתו, אלא שהאב מסתיר פניו ממנו, בכדי שבנו יתן אל לבו האהבה, ויתגלה אהבתו ביתר שאת". וכמו כן הוא בהסתר הפנים של השי"ת אל מי שפגם בנשמתו, שכל עניין הסתר זה אינו כלפי הקב"ה ורק היהודי מרגיש כן, וזאת כדי לעורר אצלו את הצימאון והאהבה להשי"ת. ו"כאשר יכיר הבן שהאב הוא בכאן ומסתיר פניו ממנו, אזי בודאי תגדף אהבתו בכחינת גילוי יותר".

וכאשר מתעוררים בני ישראל ופונים אל הקב"ה, אזי מתבטל מיד העניין של "ועזבתים והסתרת פני", והקב"ה מתגלה לבני ישראל פנים אל פנים בחיבה גדולה ובאהבה גלויה לעין כל, ומשפיע לבני ישראל את כל הברכות, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה, בטוב הנראה והנגלה דווקא.

פנינים

דרוש ואגדה

הקשר בין "הקהל" ל"הצוצרות"

בנוגע למצוות הקהל שבפרשתנו איתא בתוספתא "אותו היום כהנים עומדים בגדרים ופרצות, וחצוצרות של זהב בידיהם, תוקעין ומריעין ותוקעין נלהקהיל את העם אל בית המקדש. כל כהן שאין בידו חצוצרות אומרין דומה זה שאין כהן הוא" (סוטה פ"ז, ח).

יש לבאר הקשר בין הקהלת העם לחצוצרות דווקא, בעבודת האדם לקונו:

כ"ק מורנו המגיד ממעזריטש נ"ע מפרש (אור תורה מה, ד ואילך) את הפסוק "ועשית שתי חצוצרות", ש"שתי חצוצרות" הוא נוטריקון "שתי חצי צורות", והיינו שני חצאים של דבר אחד. ד"חצוצרות" אלו רומזות על הקב"ה וישראל שהם מאוחדים כדבר אחד ממש. וכמשל ש"האב שאוהב את הבן, והבן אוהב את האב, שהם גוף אחד, שיש להם געגועים זה על זה, וכל אחד בעצמו אינו בשלימות ואינו רק חצי צורה, ושניהם ביחד הוי צורה שלימה".

ונמצא ש"חצוצרות" רומזות לעבודת החיבור והדביקות של ישראל עם הקב"ה, שיתחברו ה"חצי צורות" ויתאחדו לצורה שלימה.

ועל פי זה תובן משמעות התקיעה בחצוצרות להקהיל את העם:

"הקהל" עניינו שיבואו ישראל לבית המקדש לשמוע תורה מפי המלך "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'". וכל אחד מישראל מחוייב לבוא, גם מי שהוא בדרגא נמוכה, כדי להתעלות בעבודתו וקירובו לה'.

ותפקיד הכהנים הוא לעורר ולהקהיל גם אלו הנמצאים "בגדרים ופרצות", והיינו שהם

"רחוקים" מבית המקדש ומדברי קדושה, שגם הם יבואו להתקהל ולהתקרב להקב"ה.

ולכן נפעלת הקהלה זו על ידי החצוצרות, כי החצוצרות מורות על עבודה זו, לחבר ולהקהיל כל אחד מישראל, שיתדבק עם הקב"ה, כדי שביחד יהיו צורה אחת שלימה.

(ע"פ לקוטי שוהת ח"ד עמ' 132 ואילך)

מדוע היתה הס"ת בקודש הקדשים?

לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם

דף ה' בולט מן הארון מבחוץ ושם ה' מונח ו"א מצד הלוחות ה' מונח בתוך הארון (לא, כו. רש"י)

מבואר בספרים (ראה לקו"ש ח"א ע' 319 ואילך. חכ"ו עמ' 253, וש"נ) שענינו של קודש הקדשים הוא שבו ה' חיבור הגבול ובלי גבול, שהרי "מקום ארון אינו מן המדה" (יומא כא, סע"א), והיינו שעם היותו מקום מוגבל – "אמתים וחצי ארכו וגו'" (תרומה כה, י) – מ"מ, המקום עצמו ה' למעלה מן המקום – "אינו מן המדה" – בלי גבול.

לפי זה מובן מה שהלוחות היו מונחות בקודש הקדשים, שהרי האותיות שבלוחות היו אותיות החקיקה, שגם בזה רואים חיבור בלי גבול וגבול, שעם היות הכתב שבלוחות אותיות עם שיעור ומדה, מ"מ, לא הוסיפו אותיות אלו על הלוחות, שהרי אותיות החקיקה הן מיני' ובי' (ראה לקו"ת ר"פ בחוקותי וחוקת), ובפרט אותיות מ"ם וסמ"ך שבלוחות ש"בנס היו עומדין" (שבת קד, א).

אך לפי זה יוקשה, מדוע ה' גם הספר תורה מונח בקדש הקדשים, דגם לדיעה שהי'